

De Luikse schepen Dolhart in Maastricht als de luis in de pels van Brabant

Henk Thewissen

1 Introductie

Wij schrijven de maand juni van het jaar 1535 wanneer Hendrick Dolhart schepen van de Luikse overheid in Maastricht samen met de gezworene Tilman Koix in opdracht van de stedelijke overheid naar Luik gestuurd wordt om de prins-bisschop, Everard (Erardus) vander Marck persoonlijk op de hoogte te stellen van de opzienbarende bekentenissen van de gearresteerde Servaas Belten. Deze arrestatie is het gevolg van het toebrengen door deze Servaas van een zwaar lichamelijk letsel aan de gouverneur van het smedenambacht, zodanig zelfs, dat de man voor de rest van zijn leven invalide blijven zal. Servaas bekent tijdens de daarop volgende zware verhoren ook het wederdoperschap aan te hangen en noemt daarbij de naam Borleth, een goede kennis van hem, als zijnde eveneens een wederdoper.

2 De heimelijke ontvoering van Borleth

De prins-bisschop als Luikse heer van het condominium of de tweeherigheid van Maastricht, geeft na het onderhoud aan Dolhart een bevelsbrief mee die qua inhoud hierop neerkomt dat Borleth voor verder onderzoek zo snel mogelijk naar Luik moet worden overgebracht. Voor Dolhart die zijn heer dient te gehoorzamen, doen zich in eerste instantie twee problemen voor, te weten: de arrestatie van Borleth, een burger met status, die in de vrije heerlijkheid (Borg)haren woont en de werving van voldoende soldaten om op zeer korte termijn Borleth te arresteren. Dolhart legt bij zijn terugkomst in Maastricht deze problemen aan de stedelijke overheid voor. Zij verklaart zich meteen bereid te zijn eventueel de

kosten van de soldaten op zich te nemen. De heimelijke ontvoering van de burger Borleth als schending van de naburige heerlijkheid wuift zij achteloos weg. Borleth wordt in het holst van de nacht van 27 op 28 juni 1535 in Haren van zijn bed gelicht en in het geheim overgebracht naar Luik, waar deze ongeveer een maand later, op 24 juli 1535, op bevel van de prins-bisschop Everard van der Marck, onthoofd wordt. Het blijft lange tijd stil rond deze zaak, dat wil zeggen zolang de Luikse prins-bisschop leeft. Zodra deze op 16 februari 1538 overlijdt, ziet de weduwe Borleth met haar zoon de kans schoon Dolhart de dood van haar man toe te dichten. Daartoe zijn eerder moeder en zoon Borleth naar Maria van Hongarije, regentes der Nederlanden, in naam van haar broer Karel V, naar het hof in Brussel gereisd waar de moeder haar beklag doet over het optreden van Dolhart als ook over de door diezelfde Dolhart verrichte arrestatie en opsluiting in het Dinghuis van de deurwaarder Beijs en diens assistent van Overbeke, die volgens de weduwe onschuldig zouden zijn. Of die beiden zo onschuldig zijn, zoals de weduwe beweert, wordt snel gelogenstraft, maar daarover straks meer.¹ Wij zullen kort ingaan op de tegenover de landvoogdes gedane aantijging als zou Dolhart haar man vermoord hebben.

3 De terechtstelling van Borleth krijgt een verlaat politiek staartje

Zoals supra vermeld verraadt Servaas Belten het wederdoperschap van Borleth waardoor deze gearresteerd wordt en op last van de prins-bisschop Erardus onverwijld naar Luik overgebracht moet worden. Ondanks het afschrift van zijn opdracht, de zogenoemde bevelsbrief—door prins-bisschop Everard, zijn broodheer, ondertekend—Borleth naar Luik te voeren, wordt mede op instigatie van en door de inspanningen van de weduwe Borleth de dood van haar man aangewreven. Tegen de machtige prins-bisschop Everard, de eigenlijke opdrachtgever en verantwoordelijke persoon voor de dood van haar man, was de weduwe zeker niet opgewassen. Ze heeft mogelijk haar boodschap in Brussel goed overgebracht of nog beter haar insinuaties c.q. haatgevoelens jegens Dolhart passen goed in het concept van de landvoogdes die er op uit is tegenstanders van de Brabantse politiek, waar mogelijk te elimineren, zeker als het om tegenstrevers gaat van de door Karel V opgelegde incorporatie (inlijving) van Maastricht

¹Over de verdere inhoud van het gevoerde gesprek tussen de landvoogdes en de weduwe Borleth in Brussel is ons niets bekend.

in Brabant. Wij komen later nog op deze problematiek te spreken, maar zullen nu nader ingaan op eerdere pogingen tot moord op Dolhart.

4 Eerdere aanslagen door handlangers van de weduwe

De landvoogdes moet zonder meer op het moment dat zij een brief aan de stedelijke overheid stuurt (26 augustus) waarin zij de onmiddellijke vrijlating van de deurwaarders eist, op de hoogte geweest zijn van de op 15 augustus mislukte poging tot moord op Dolhart, waaraan zoon Dries Borleth zwaarbewapend fysiek heeft deelgenomen. Zij rept er echter met geen woord over. In het inquestboek van het Laaggerecht bevinden zich aantekeningen die erop wijzen en bewijzen dat moeder en zoon Borleth een complot tegen Dolhart gesmeed hebben. Al in een eerder stadium hebben de twee deurwaarders als handlangers van de weduwe Dolhart naar het leven gestaan, zoals ook in de aanklacht tegen beide deurwaarders geformuleerd is, vandaar dat Dolhart hen meteen na de aanslag heeft laten arresteren en beiden met kommerrecht (gijzeling, handlegging tot goederen en personen wegens schuld) heeft laten opsluiten door de schout Dierick Braetz. Dat de weduwe hoe dan ook haar handlangers vrijkrijgen wil en om die reden nogmaals een beroep doet op de landvoogdes, spreekt boekdelen. Een uitvoerige bekentenis van de beide gearresteerden zou immers een indirecte blaam of kwaad licht kunnen werpen op de landvoogdes. Wij verschuiven ter betere informatie onze aandacht naar de onlangs mislukte moordaanslag op Dolhart.

5 De moordaanslag op Dolhart bij Viertoren en de Jutta-kapel

In de missiveboeken van het indivies laaggerecht wordt uit de doeken gedaan, hoe de aanslag voorbereid is, waar deze plaatsgevonden heeft en welke personen hier hun aandeel in gehad hebben. De getuige Jan Scroijen (molenaar) onder anderen, getuigt hierover: Henrick Dolhart is zeer opgewonden naar hem toe gekomen om aan de weet te komen wie de drie mannen die hem volgen, dan wel zijn. De molenaar noemt hem een naam: Andries Bourleth, een tweede die hij niet bij naam kent, is werkzaam op het dinghuis. Alle drie zijn zwaarbewapend.

Intussen is zelfs een vierde man aangekomen, die Dolhart bij het zolderraam van de molen ziet staan. Deze waarschuwt zijn complices. Jan Scroijen weet Dolhart in veiligheid te brengen door hem door de daar aanwezige molens van zijn collega's te loodsen.

Het is ontegenzeggelijk dat de zwaarbewapende zoon van de weduwe Borleth, Andries, met zijn drie eveneens zwaarbewapende gezellen met voorbedachten rade het op het leven van Dolhart gemunt hebben. Zij zijn mogelijk al geruime tijd zijn gangen nagegaan en aan de weet gekomen dat Dolhart bij regelmaat naar de molen gaat, die overigens zijn eigendom is. Zij hebben het moment bij de molens, nabij de Sint Jutta-kapel, een rustige, zeer afgelegen plaats bij Viertoren langs de Jeker, uit-gekozen om hem van het leven te beroven. Er zijn nog andere optekeningen van getuigenissen, onder andere van Janns Ploumen, Jan Boenen, Joest Vastratz en Koen Sloetmeker, die er op duiden dat er een uitgewerkt scenario klaarlag. De laatstgenoemde getuige weet het volgende te melden:

...dat eijn genant druechdrenker [lakenscheerder] op onsser liever vrouween dach lestleden smorgens bij desen getuich coemen is, hoem vraegende off he met goen wulde in jutte capelle aldaer weren honre tien off elleff gesellen die souden h. henrick Dolhart gapen (van het leven beroven) ende dis getuich en wolde des neit aenne-men maer heet Dollarden van desen handel doen warnen.²

De vraag dringt zich nu op waarom de regentes zich inlaat met de weduwe om Dolhart naar het leven te staan.

6 De politieke achtergrond van Maria's haat jegens Dolhart

Het leugenachtige verhaal van de weduwe en haar haat jegens Dolhart stroken—zij het op verschillend niveau—geheel en al met de intenties van landvoogdes die Dolhart vanwege onder andere zijn inspanningen voor de stad Maastricht en zijn ondermijnend verzet en aversie tegen het Brabantse incorporatiestreven als onderdeel van een door Karel V beoogde centrale regeringsvorm, het zogenoemde centralisatiestreven, voor de tweeherige stad gepaard gaande met het verlies

²ILG 4440, fol. 251-253 (19 augustus 1538).

van de met grote inspanningen verkregen eeuwenoude Maastrichtse rechten, vrijheden en privileges.

De landvoogdes is niet geïnteresseerd in de leugen van de weduwe, ze ziet deze eerder als een hulpmiddel om Dolhart aan te pakken en hem in het nauw te drijven, mogelijk te laten vermoorden.

Er is overigens eerder, in 1537, inzake het incorporeren van Maastricht in Brabant een soort overeenstemming tot stand gekomen, maar die is, zoals later blijkt, door de Luikse kant (prins-bisschop van der Marck) nooit ondertekend! Wij richten ons kort op de reacties van de landvoogdes.³

7 De reacties van de landvoogdes en haar eisenpakket en het repliek

Opvallend te noemen is de reactie en mentaliteit van de landvoogdes in deze zaak verwoord in haar schrijven van 26 augustus 1538 aan de stedelijke overheid.

...Want tot onser kennesse gecommen es, dat ghij geapprehendert (gevangengenomen) hebt ende houdt tijberius beijs duerwerdere van onsen heere ende brueder de keij: mat. als hertoughe van brabant, ende Jacob van overbeke zijnen assistent, ende dat noch sonder ons daer aff geadvertert (op de hoogte brengen) te hebben, ...⁴

Prompt reageert zij zonder verdere objectieve informatie in te winnen en legt met veel bluf de stedelijke overheid van Maastricht het bevel op deze twee personen onmiddellijk en kosteloos in vrijheid te stellen. Zij wijst daarnaast de magistraat fijn-tjes op de plichten tegenover Brabantse regering en wat Dolhart betreft gaat zij zich politiek gezien te buiten door hem als een rebel van de keizer te bestempelen. Zij is emotioneel niet te stuiten en schrijft:

...hem thoent rebel van zijnen mat. als hertoughe van brabant ende anderssins ...den voers. henrick te vanghene ende vast te houdene ende dwellick wij u bevelen alsoe te doene ...⁵

³Geurts is in zijn proefschrift zowel ad fontes als interpretatief tot een ander boek gekomen. Hetzelfde euvel geldt voor het ontslag van Dolhart en Braetz door de prins-bisschop. In het geciteerde Luikse gichtregister en in het missivenboek is alleen sprake van het ontslag van Dolhart!

⁴Missivenboek II, fol. 66rv (26 augustus 1538).

⁵Missivenboek II, fol. 66rv (26 augustus 1538).

Zij probeert de stedelijke overheid van Maastricht met niet mis te verstane aantijgingen en bevelen te intimideren. In ieder geval is de toon duidelijk gezet. De omzichtige Maastrichtse overheid wenst in haar repliek op deze brief in ieder geval geen oordeel te vormen.

...dat wij die voerg. tiberius ende jacob neit en hebben gefangen, doen vangen, arresteren, oick onsse werck neit gewest, noch en is, maer h. henrick Dolhart heeft die selve twee psonen [...] behefflicht ende oden denckhuijss doen halden ...⁶

Verder informeert de stedelijke overheid in haar schrijven de landvoogdes inzake de bevelsbrieven van Everard en de mislukte poging tot moord op Dolhart door handlangers van de weduwe een week geleden.

...hoem in deser stadt ende oick tsinte peters vrieheiden ende herlichgeiden hedden gewerichgerhant gewacht ende gewegheloecht (hinderlaag). Alsoe dat hij nauwer noet honnen handen ontkoemen weir...

In de brief vermeldt de overheid dat Dolhart en de schout Braetz kopieën van de bevelsbrieven van de overleden prins-bisschop hebben getoond ter juridische ondersteuning van de inhechtenisneming van de deurwaarders.

...lujde der copien des mandamentz hier bij gefuegt (...) zekere bevelsbrieven ons genedigen heren des cardinaels van ludick zaliger gedachtenisse ons gethoent hebben ...

Op haar vraag waarom de stad de arrestatie en de opsluiting van de deurwaarders niet ongedaan heeft kunnen maken, antwoordt de stedelijke regering op een onbenullige manier dat Dolhart zelf tot het inzicht van zijn daad zal moeten komen en bovendien de stedelijke overheid zich in deze zaak niet mengen kan. Strafvervolging en politiek moeten immers hoe dan ook duidelijk gescheiden blijven, althans in het openbaar.

...verhoepende Dolhart sich bedacht ende des arrestz ende beheff-tonghe tot onss versueke ende begerte aen hoem mee dan tiendeer tijt gedoen affgestanden soude hebben waer hij binnen dese stadt gewest.⁷

⁶Missivenboek II, fol. 66v-67v (31 augustus 1538).

⁷Missivenboek II, fol. 67v en 68rv (31 augustus 1538).

Een soortgelijk antwoord formuleert de stedelijke overheid aan de kanselier van der Noot te Brussel.

Doch souden wij hier bevorens onse genedichste vrouwee van desen geadvertert hebben twellich wij ter goeder meijnonge hebben laeten aenstaen ter orsake wij verhoeptden dat Henrijck Dolhart des arrestz ende behefftonge soude affstant gedoen hebben.

De landvoogdes mag dan wel de zus van de keizer zijn, maar een dergelijke subjectieve benadering in zo'n zaak is onwaardig aan haar stand en functie. De stedelijke overheid kan duidelijk haar handen in onschuld wassen en laat dat doorklinken in haar bewoording.

8 Verdere replek van de stedelijke overheid

De stedelijke overheid deelt in haar schrijven aan de landvoogdes op een afstandelijke voorzichtige wijze mede dat deze zaak buiten haar competentie ligt en dat de schout Dierick Braetz hierin de verantwoordelijke is. Zij wijst de landvoogdes erop wat de aanleiding is geweest tot de arrestatie en opsluiting van beide mannen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de ervaren schepen Dolhart, voormalig schout van Sint Pieter, via schout Dierick Braetz, deze personen heeft laten arresteren. Van de beraming van dit moordplan en de mislukte uitvoering ervan wordt in de aangifte bij het Hooggerecht weliswaar melding gemaakt, maar krijgen in het verdere verloop nauwelijks aandacht. Intussen zijn voldoende bewijzen verzameld voor het feit dat een ingehuurde zwaar-bewapende groep onder leiding van de zoon van de weduwe het op het leven van Dolhart gemunt heeft. Er is op het hoofd van Dolhart zelfs een bepaald beloning uitgelooft. Wat nog duidelijk naar voren komt, is het gegeven dat de trawanten van de weduwe al eerder verscheidene malen gepoogd hebben Dolhart uit te schakelen door middel van wapens en dat vanuit een hinderlaag. Van al deze door de stedelijke overheid aangedragen zaken wordt de landvoogdes noch warm, noch koud. De stedelijke overheid onderstreept andermaal resoluut en met kracht geenszins bij deze zaak betrokken te zijn en betrokken te willen worden. Het is dus zonneklaar van welke kant deze onverhoedse poging tot moord komt. Niemand anders dan de weduwe van de in Luik geëxecuteerde Borleth, de wederdoper, die op last van de prins-bisschop Everard van der Marck, onthoofd is. Wie is uiteindelijk verantwoordelijk geweest voor de executie van Borleth?

9 De verantwoordelijkheid voor de executie van Borleth

De executie van Borleth in 1535 past ter verduidelijking geheel in het beeld van de toen zwaar vervolgte wederdopers, niet meer en niet minder. Ook de weduwe moet hiervan op de hoogte zijn geweest. Verder moge duidelijk zijn dat de keizerlijke wetten van Karel V in de verordening van Spiers in 1529 al spreken van de doodstraf voor alle wederdopers, zelfs zonder de uitspraak van de geestelijke rechter, met andere woorden, de executie op bevel van prins-bisschop vander Marck vond plaats conform de vigerende wetgeving. Het bovenstaande samengevat kan gesteld worden dat Dolhart geen schuld heeft aan de executie van Borleth en dat de prins-bisschop vander Marck de executie volgens de toen vigerende wetgeving heeft laten uitvoeren.⁸ Dat de gang van zaken niet verlopen is, zoals de weduwe zich dat had voorgesteld, maakt haar angstig en onzeker.

10 Angstmomenten voor de weduwe en de stedelijke overheid

De weduwe Borleth en haar zoon voorzien de komende moeilijkheden en hebben bij de stedelijke overheid een mandement als bescherming tegen Braetz en Dolhart en diens zoon, aangevraagd, het welk onlangs verleend is. Het is niet uit te sluiten dat de landvoogdes hier de hand in gehad heeft. Daarnaast is uit de brieven van de stedelijke regering duidelijk op te maken dat zij buitengewoon bang is voor een ingrijpen van Karel V (zoals de inwoners van Gent dat aan den lijve moesten ondervinden) waarmee de stad haar huidige positie zou kunnen verliezen. Dus moet nu alles in het werk gesteld worden dat Dolhart van het toneel verdwijnt en wel zo spoedig mogelijk. Wij sluiten de brief van de landvoogdes aan de stedelijke overheid en de respons af en vervolgen met de brief van Dolhart die via de stedelijke overheid van Maastricht aan de landvoogdes gericht is.

⁸Bax, deel 1, p. 160.

11 Dolhart's schriftelijke reactie en verweer op de aantijgingen van de landvoogdes

De reactie is zogezegd een verdediging van zijn optreden, onder andere jegens de deurwaarders en indirect jegens de weduwe en de landvoogdes. Opmerkelijk is het gegeven dat de inhoudelijkheid en de analyse van deze brief weinig aandacht gekregen hebben. Wij zullen deze zaken vervat in verschillende punten in extenso aan de orde laten komen.⁹ In zijn reactie op de brief van de landvoogdes gaat Dolhart via dit schrijven aan de stedelijke regering in eerste instantie in op de amnestieregeling die in 1537 tussen de keizer, de prins-bisschop en de stedelijke regering, door middel van een concordaat in Brussel (gesloten tussen Brabant, Luik en de magistraat van Maastricht) vastgelegd is. Die amnestie vormt na de roerige voorgaande jaren en met name tijdens de jaren 1534, 1535 en kort daarna een belangrijke politieke stap om de komen tot een genormaliseerde politieke toestand waarbij personen die toen beslissingen genomen hebben die achteraf gezien niet zo gelukkig blijken te zijn geweest, immuniteit verleend wordt. Alhoewel Dolhart ook tot de groep van immuniteitspersonen behoort en destijds in feite in opdracht van zijn heer, prins-bisschop Everard, gehandeld heeft, (die hem hiervoor nota bene een schriftelijk bewijs, een bevelsbrief, verstrekt heeft), wordt Dolhart door de weduwe Borleth als de hoofdschuldige aangemerkt en vervolgd. Uit alles blijkt dat de weduwe de schuld bij Dolhart legt omdat zij tegen de prins-bisschop die, zoals boven aangegeven, haar man heeft laten onthoofden, niet opgewassen was en Everard bovendien in deze het recht had wederdopers te berechten. De landvoogdes van haar kant ziet in de kwestie van de weduwe een mogelijkheid Dolhart indirect en definitief uit te schakelen. De afgekondigde amnestie oftewel de immuniteit uit 1537 geldt ook voor Dolhart wat juridisch gezien een streep door de rekening van de weduwe is. De impact van de verleende amnestie heeft namelijk tot gevolg dat Dolhart op geen enkele wijze van schuld of moord beticht kan worden, als al daarvan überhaupt sprake geweest kan zijn.

De daadwerkelijke immuniteit van Dolhart dwingt de weduwe ertoe (wellicht geruggesteund door de landvoogdes en mede door de vasthoudendheid van Dolhart) op korte termijn plaatsvervangend een andere, definitieve oplossing te zoeken. De meest voor hand liggende oplossing is Dolhart te laten ver-

⁹Op de impact van deze brief wordt in de totnogtoe verschenen literatuur niet of nauwelijks ingegaan. Hij is onder andere van cruciaal belang met het oog op de immuniteit van Dolhart voortkomende uit de in 1537 tot stand gekomen 'concordien' oftewel amnestieregeling.

moorden, wat totnogtoe mislukt is en de arrestatie van twee van haar handlangers tot gevolg gehad heeft.

In zo'n rechtszaak zou bij eventuele strenge verhoren nog meer boven water kunnen komen, onder andere de indirect drijvende kracht achter het geheel. Het zou een penibele zaak kunnen worden voor sommige personen. Dolhart liet om die reden de twee hoofddaders oppakken en met commerrecht achter slot en grendel zetten, zodat de twee deurwaarders langer vastgehouden kunnen worden. Dolhart zoekt duidelijk steun voor zijn positie. Hij heeft de netelige kwestie ook aan zijn huidige broodheer, de prins-bisschop Cornelis van Bergen, voorgelegd. Deze geeft hem ten antwoord, dat hij zich zal inzetten voor zijn zaak onder verwijzing naar de in 1537 verleende amnestie.

Dolhart is er hoe dan ook niet gerust op dat alles op deze wijze zal verlopen en gaat vervolgens te rade bij grote juristen en invloedrijke personen van die tijd, zoals bij de kanselier doctor Schoer in Brussel, de hooggeleerde meester Jan Witten en meester Johan Bardoel. Allen bezweren hem dat hij niet meer vervolgd kan worden op grond van de verleende amnestie.¹⁰ In ieder geval houdt Dolhart inzake de aanklacht van de twee deurwaarders voet bij stuk, ook al zet de landvoogdes alle zeilen bij. Alleen dan, wanneer het domkapittel en de prins-bisschop anders beslissen, zal hij zich daar bij neerleggen.

In zijn reactie op de brief van de landvoogdes maakt hij haar in de eerste aanzet attent op de hem toegekende amnestie uit 1537 die bij de verschillende gedingen van de stedelijke regering uit-en-te-na bekend is, te weten de hele stedelijke overheid en de ambachten. De eerder geplaatste opmerking van de landvoogdes als zou hij een rebel van de keizer zijn, wijst hij resoluut van de hand. Hij heeft immers vanuit zijn optiek, de Luik-se kant, op de juiste manier gehandeld en spreekt daarbij de hoop uit dat de stedelijke overheid hem in het gelijk zal stellen. De landvoogdes zal dan mogelijk overtuigd zijn van zijn onschuld. Dolhart spreekt verder de wens uit in vrede en eendracht in zijn dierbare stad Maastricht te mogen leven en sterven, zoals dit voortvloeit uit de verleende amnestie.

Vervolgens gaat Dolhart in op de hem aangewreven schuld van de berechting van de wederdoper Borleth. Hij betreurt ten zeerste het overlijden van zijn vroegere heer, de prins-bisschop van Luik, Everard van der Marck. Deze zinswending maakt lichtelijk duidelijk dat hij van de nieuwe prins-bisschop geen hoge hoed op heeft.

In de wetenschap dat Dolhart tot de immuniteitspersonen behoort en de we-

¹⁰Wat van de beloofde interventie van de prins-bisschop bij de landvoogdes terechtgekomen is, hebben wij niet kunnen achterhalen.

duwe hem wil laten vermoorden, is op zich al een zeer zware misdaad die niet of nauwelijks uit de verf komt, noch bij de weduwe, noch bij de landvoogdes. Op de achtergrond speelt ontegenzeggelijk de machtbeluste Habsburgse clan die ongenaakbaar en immuun is. Op zijn minst had de schout haar zoon Andriess die tot de daders behoorde, moeten opsluiten Beide vrouwen met hun haatgevoelens jegens Dolhart hebben maar één doel voor ogen: Dolhart voorgoed uitschakelen, op welke manier doet er niet toe. Dolhart doet in zijn aanklacht een boekje open over de eerder begane criminele daden van de door de weduwe aangestuurde groep.

Dolhart laat meteen doorschemeren dat hij geïnformeerd is over het gevoerde gesprek tussen de landvoogdes en de weduwe in Brussel. Alleen al het gegeven dat de landvoogdes op geen enkele manier reageert op de poging tot moord geënceneerd door de weduwe, spreekt boekdelen. Steeds weer rijst de vraag op, in hoeverre hier de landvoogdes aan de touwtjes trekt. Dolhart spreekt ook over de geconsulteerde juridische kopstukken uit die tijd die net als de prins-bisschop hem te verstaan geven dat hij zich geen zorgen hoeft te maken, evenwel duidelijk aangeven zich rustig te houden en vooral vrede na te streven wat de essentie inhoudt van de gesloten amnestieregelingen tussen Luik, Brabant en de Maastrichtse stedelijke regering.

Dolhart geeft na deze lange uiteenzetting - waarin hij zich bij de landvoogdes verantwoordt voor datgene wat hij in zijn functie als schepen ondernomen heeft, haar duidelijk te verstaan geeft dat hij bij zijn besluit blijft inzake de arrestatie en berechting van beide deurwaarders. Dat is tegen het zere been van de landvoogdes. Waar haalt deze ondergeschikte Luikse schepen de euvele moed vandaan, haar, landvoogdes der Nederlanden en zuster van keizer Karel V, op deze wijze te bejegenen. Dolhart staat erop dat het onrecht dat hem aangedaan is, beëindigd wordt. Uit dit relaas is op te maken, dat Dolhart slechts dan van zijn besluit afzien wil, wanneer de stedelijke raad of de prins-bisschop daartoe het bevel geeft, hetgeen impliceert dat hij een bevel van de Brabantse keizer of diens Brabantse plaatsvervanger naast zich neerleggen zal!

De aantijging van de landvoogdes als zou Dolhart een rebel van de keizer zijn, gooit hij ver van zich af. Hij heeft zijn heer, de prins-bisschop, zijn leven lang trouw gediend en hem te allen tijde bijgestaan, ook ten tijde van de vervolging van de wederdopers. Dat kan iedereen die hem kent, uitgezonderd zijn vijanden, onder wie lutheranen, bevestigen. Bovendien wil hij zijn stad niet in moeilijkheden brengen. Uit zijn woorden klinkt duidelijk de hartgrondige afkeer van de Brabantse kant door zodanig niet de mate van getrouwheid aan de keizer te vermelden. De Luikse heer, met name prins-bisschop van der Marck en de stad

Maastricht gaan hem aan het hart, zo klinkt het. In zijn reflectie op de huidige stand van zaken, gaat hij in op de oorzaak van het conflict tussen de landvoogdes c.q. de weduwe Borleth en hem zelf. Is hij degene die onrust, verdriet en ellende veroorzaakt? Moet hij zich door de weduwe met haar trawanten in een gevangenis laten stoppen of nog erger zich laten vermoorden? In zijn slotwoord vraagt hij de amnestieregeling van Brussel uit 1537 te respecteren en hem en zijn gezin niet tot de bedelstaf te brengen, maar te laten genieten van de hem toegekende amnestie. Wie hem voor het gerecht aanklagen wil, zal dat moeten doen volgens het stadsrecht met inachtneming van de amnestieregeling. Beide partijen, te weten de Brabantse en de Luikse kant, graven zich in. In de weet dat de Luikse kant in het strafrecht juridisch behoorlijk onderlegd is, willen de Brabantse kant en de stedelijke overheid aanvullende expertise inwinnen. De schout Braetz en de oud-schout Dolhart hebben hun posities ingenomen

Met het arresteren van de deurwaarder Tijberius Beijs en zijn assistent Jacob van Overbeeke, en het opsluiten op het Dinghuis van beiden door de schout Braetz en dat op instigatie van schepenen Dolhart die bij het Hooggerecht aangifte heeft gedaan vanwege een mislukte poging tot moord op zijn persoon, was de toon gezet. De stedelijke overheid weet zich geen raad met deze ontwikkeling, met name die van Dolhart in samenwerking met Dierick Braetz. Dolhart is in conflict geraakt met de landvoogdes vanwege de Brabantse/ Luikse tegenstelling. Zij op haar beurt steunt de weduwe Borleth. Daarnaast spelen nog andere factoren een niet onaanzienlijke rol. Gegeven het feit dat de opsluiting van de deurwaarders gepaard gaat met 'kommerrecht' komt de zaak in handen van beide heren, zodat ook Karel V indirect partij is. Gezien de toenemende juridische complexiteit van deze kwestie en om op alles terdege voorbereid te zijn stuurt de stedelijke overheid haar secretaris, Paulus Winands, naar het keizerlijk kamergerecht in Speijer om zich aldaar juridisch te laten beraden over de gerezen zaak Dolhart en de landvoogdes de verdere voortgang van deze kwestie, alvorens een mogelijk mandaat in deze uit te vaardigen. De stedelijke overheid en de landvoogdes hebben weinig fiducia in de samenwerking met en het handelen van het gladde drietal Dolhart senior en junior en Dierik Braetz.¹¹ Met een juridisch advies van het keizerlijk kamergerecht in handen zal de stedelijke overheid de landvoogdes hierover inlichten, waarna verdere stappen inzake de uit te vaardigen mandaten ondernomen worden.

¹¹Wij kennen de gewiekste schout Dierik Braetz uit een eerder zwaar geval, namelijk in verband met de uitbraak van Jan Stevens. Hoewel de hand van Braetz in deze uitbraak openlijk genoemd wordt, wil de prins-bisschop van een eventuele arrestatie van Braetz niets weten en eist aanpassing van de raadsnotulen in deze zaak.

12 Het ingewonnen advies van het kamergerecht

De inhoudelijkheid van het schrijven dat Paulus Winands van dr. Hoess voor de stedelijke regering heeft meegekregen, geeft een duidelijk beeld van de eerder geschetste situatie. Zijn de motiveringen van Dolhart inzake de arrestatie en de insluiting van de deurwaarders op het Dinghuis juridisch wel met elkaar verenigbaar? Spelen andere motieven een doorslaggevende rol? Zowel de stedelijke overheid als de landvoogdes hebben hierover hun twijfels gehad, vandaar het inwinnen van een bekwaam juridisch advies. De genoemde personen Braetz, Dolhart en diens zoon Bartholomeus hebben als leden van de stedelijke overheid geen al te beste reputatie. Zij verzoeken een bepaald mandaat dat Andries Bourleth toegekend is, in te trekken. De overheid belooft pogingen te ondernemen Andries ertoe over te halen het mandaat in te trekken. Alle andere lopende procedures zullen onverkort volgens het bovengenoemde mandaat afgehandeld worden met betrekking tot het geschil tussen enerzijds Borleths weduwe en zoon Andries, anderzijds Dolhart en Braetz. Wat de landvoogdes uiteindelijk beoogt, is een evenwichtige beëindiging van het geschil tussen beide partijen. Uit het geheel blijkt echter, dat Dolhart senior geenszins van plan is aan zijn ingeslagen weg ook maar de geringste verandering aan te brengen. De mislukte poging tot moord door Andries en zijn kornuiten bij de molen blijven bij hem steeds weer opspelen. De stedelijke regering, mede verantwoordelijk voor de heimelijke nachtelijke ontvoering van Borleth, houdt de kaken stijf op elkaar. De landvoogdes onwetend hiervan blijft steeds weer—ingefluisterd door de weduwe—hameren op de onschuld van beide deurwaarders die door de weduwe Borleth ingehuurd zijn om Dolhart op allerlei manieren dwars te zitten, en zeker na het bekend worden van de eerdere amnestie hem zelfs naar het leven te staan. De landvoogdes probeert hoe dan ook een ge-wapende vrede te sluiten. Dolhart voelt zich door iedereen in de steek gelaten, zowel door de Maastrichtse overheid als door de Luikse kant, terwijl de eerstgenoemde wel beter weet. Hij zal het gelag moeten betalen, dat is hem intussen wel duidelijk geworden. Zijn reactie is dan ook niet verwonderlijk. Hij blijft halsstarrig vasthouden aan zijn eerder ingenomen standpunt, later opnieuw verwoord in het antwoord aan de landvoogdes. Het is allemaal duidelijk. Buiten zijn weten om, stuurt de stedelijke overheid in samenspraak met de landvoogdes aan op een mogelijk ontslag van Dolhart die mogelijk ad vitam door Luik benoemd is. Om het gehele proces te versnellen, dringt de stedelijke overheid van Maastricht er bij de landvoogdes op aan het mandaat gericht tegen het eerder genoemde drietal te publiceren. De stad heeft haar al eerder een kopie over deze zaak gestuurd en geeft haar

het advies dit mandaat te publiceren en in werking te laten treden en dat zonder welke voorafgaande procedure dan ook. Hoewel de stedelijke overheid er bij de landvoogdes op hamert het mandament te publiceren, wil zij deze problematiek op een vreedzame wijze oplossen. Haar voorstel aan Braetz en Dolhart bevat het beëindigen van deze zaak met de deurwaarders, het verstoren van zowel de stedelijke als die van de Brabantse zaken achterwege te laten. Datzelfde geldt ook voor het aanzetten tot en het ondersteunen van opstandige elementen in de stad op welke wijze dan ook. Dit laatste is een nieuw element om Dolhart te kunnen ontslaan.

Blijven in deze netelige kwestie nog altijd de arrestatie en de opsluiting van de deurwaarders een belangrijke factor. Hun opsluiting is nu vanwege het 'kommer-recht', zoals eerder aangegeven, een zaak van beide genadige heren. Er is intussen een grote discrepantie ontstaan tussen onschuldig opgesloten en het recht om beslag of arrest op te leggen aan beide deurwaarders. Dolhart blijft bij zijn eerdere opvatting en brengt volgens de stedelijke overheid daarmee de stad in diskrediet, wat hij niet wil inzien. Hij zelf is van mening dat deze zaak niet van invloed is op het wel en wee van de stad.

Het is zonder meer duidelijk dat Dolhart zich zelf met deze 'recalcitrante' opstelling bij de stedelijke magistraat en de landvoogdes alle sympathie verspeelt, wat hij dan ook in een klacht aan de stedelijke overheid onderstreept. Hij wil maar niet inzien dat de stad samen met de landvoogdes afstand van hem hebben genomen in afwachting wat de prins-bisschop zal besluiten. Verder klinkt het verwijt dat hij in plaats van vrede en verzoening (door de amnestiewet tot stand gekomen) met zijn opstelling in de stad een oproerige en woelige mentaliteit en sfeer oproept. Hij doet alle moeite dit te ontcrachten onder verwijzing naar zijn plichtsgetrouwheid aan zijn heer door de jaren heen, maar hij zal onder ogen moeten gaan zien dat het doek gevallen is. Hij heeft te lang vastgehouden aan zijn privé-belang en heeft daarbij het algemeen belang uit het oog verloren. Goed een maand later op 9 november 1538 ontvangt hij van de prins-bisschop een ontslagaankondiging waarmee hij ambteloos burger van Maastricht wordt. Welke klachten er dan wel over hem zijn, wordt niet nader vermeld. Het gegeven dat Dolhart al van meet af aan benadrukt heeft dat hij de aangifte zal intrekken wanneer de stedelijke overheid of de prins-bisschop dat verzoekt, is nu aan de orde. Daarbij stelt hij evenwel dat hij en zijn gezin veilig en in vrede in de stad kunnen blijven wonen. Wat is er van de belofte van de prins-bisschop aan hem terechtgekomen? Is de invloed van Maria c.q. Karel V zodanig geweest dat de bisschop hem heeft laten vallen of is het de angst van de magistraat dat Karel V Maastricht zodanig met groot geweld zal aanvallen en de stad haar overgeërfde rech-

ten verliest? Met andere woorden Dolhart is, ook als Luikse burger, als agitator een groot gevaar voor de stad. Het is duidelijk dat de schouten van beide heren het spel meespelen. Dolhart heeft immers als burger van Maastricht rechten die vastgelegd zijn in de privileges en vrijheden zolang hij zich binnen de kaders ervan houdt. Het moet duidelijk zijn dat met het ontslag van Dolhart, de stedelijke overheid en de prins-bisschop, met een burger te maken krijgen die wel zijn rechten als burger van de stad Maastricht met onder andere vrijheden, privileges en stadsrecht opeist.

Nu Dolhart door toedoen van de prins-bisschop een ambteloos burger is geworden, laat hij als burger van de stad Maastricht niet na zijn recht te zoeken. Hij bezoekt de zittingen van de Raad waar hij tegen de tegenwerking die hij als burger van Maastricht ondervindt, ageert en zijn recht opeist. Hij eist hoe dan ook genoegdoening en wenst zijn ambt te kunnen blijven bekleden totdat een behoorlijk onderzoek heeft plaatsgevonden, met andere woorden, de wazige, niet transparante ontslagargumenten van de bisschop moeten door middel van een gedegen onderzoek op hun validiteit worden getoetst. Het is duidelijk dat deze kat in het nauw vreemde sprongen kan maken. Dolhart is als schepen van de stad en eerder schout van Sint Pieter juridisch behoorlijk onderlegd en maakt duidelijk dat hij zijn rechten ontleend aan de eeuwenoude privileges en de vrijheden van de stad. Het is en blijft voor de stedelijke overheid met haar juridisch advies dat zij ingewonnen heeft, nog altijd een moeilijke opgave.

Terugblikkend wordt duidelijk dat de landvoogdes en de stedelijke overheid van Maastricht, samen hebben zitten wachten op het ontslag door de prins-bisschop. Nu dat gebeurd is, zijn de stad en de landvoogdes aan de beurt juridisch aan te tonen dat Dolhart fout is geweest. Een in die tijd onmogelijke eis, met het oog op de in 1537 verleende amnestie wat zoveel voor Dolhart betekent dat men hem zo snel mogelijk kwijt wil. Op welke manier speelt nauwelijks een rol. Een leugen meer of minder doet niet ter zake. Het is een zuiver politieke zaak die niet naar de validiteit van de ontslagredenen taalt. Via de magistraat die hem hierin gewillig wil zijn, vraagt hij de prins-bisschop uitstel van zijn ontslag totdat zijn schuld of onschuld definitief vastgesteld is. Dolhart kan nog steeds niet bevatten dat het doek voor hem voorgoed gevallen is.

Het eerder genoemde Brabantse mandement dat door Andries Borleth was aangevraagd en toegekend, wordt opgeschort, zo niet opgeheven. De landvoogdes van haar kant wil komen tot een normalisering van de gehele situatie, zodat er rust zal ontstaan. De kogel is door de kerk. Op de door de stedelijke overheid vastgestelde dag (7 oktober) gaan de burgemeesters met de schouten naar het woonhuis van Dolhart om hem te arresteren en op te sluiten op grond

van medeplichtigheid aan de opstand in Maastricht waarbij de schout Goir en de burgemeester Prent het leven lieten. Dolhart zou hiervoor de verantwoordelijke zijn. Dolhart weet in eerste instantie aan de arrestatie te ontkomen en heeft asiel gezocht in de Sint Servaaskerk. Dolhart zomaar uit de kerk halen is op voorhand geen optie, er is hier sprake van het zogenoemde eeuwenoude asielrecht.

13 Grove schending van het eeuwenoude asielrecht door de keizer

De katholieke kerk heeft in haar ontwikkeling het asielrecht overgenomen van het Romeinse keizerrijk waarbij de heidenen het asielrecht verkregen bij de standbeelden van de keizers. In de katholieke kerk vindt die ontwikkeling definitief haar beslag in de vroege 5e eeuw nadat het recht van asiel in Merovingische concilies nader uitgewerkt is en de vorsten Chlotarius I (511-561) en Childebert II (575-596) vervolgens dit recht bevestigen.¹² In het bovenstaande geval Dolhart wordt het kapittel min of meer door met name Karel V onder druk gezet om de schouten te gedogen Dolhart uit de kerk te halen en op te sluiten in afwachting van zijn proces voor de wereldlijke rechtbank. Hoewel de prins-bisschop tegenwerpingen maakt, drijft de keizer hoe dan ook zijn zin door. Het behoeft hier in feite verder geen betoog. Dolhart is op het moment van zijn vlucht al een zwakke zieke man.¹³ De bewering van Karel V dat Dolhart geen recht heeft om asiel in de kerk te vragen, is natuurlijk een grove leugen. De beide schouten arresteren Dolhart daadwerkelijk en dragen hem naar buiten in opdracht van de keizer, de prins-bisschop en de stedelijke overheid. Deze drie instanties overrompelen als het ware de dekens en het kapittel. De schout van de proosdij evenwel maakt bezwaar tegen deze gang van zaken, wat in feite verkrachting van het eeuwenoude asielrecht is. De schout laat deze gang van zaken door middel van een notaris en getuigen schriftelijk vastleggen.

Ook de stedelijke overheid van Maastricht doet alsof het verwijderen van Dolhart uit de Sint-Servaaskerk een rechtmatige daad is, zoals uit de volgende

¹²Een gedegen studie van het kerkelijk asielrecht, dat oorspronkelijk vanwege zijn heidense connotatie, *ecclesiam confugere*, genoemd werd, is van de hand van A. Ducloux *D'ecclesiam confugere'. Naissance du droit d'asyle dans les églises (IVe-milieu du Ve s.)*, Paris 1994.

¹³Er is sprake van een andere ontvluchte gevangene die eerder in de OLV-kerk asiel heeft gezocht en door de schout Andries van Pallant eruit gehaald is. Henne noemt Gerard Dersmeeden. Deze man wordt vervolgens op een verschrikkelijke wijze afgeslacht en vanwege zijn aandeel in het oproer, cf. Geurts, p. 257; Henne, deel 6, pp. 224-25.

missive blijkt:

Op dezelfde dag schrijft Karel V aan de schout van Pallandt, die per 1 maart 1540 het schoutambt aanvaard heeft, het volgende:

Lieve beminde, verstaen hebbende dat Henrich Dollart die den principalen oor-spronck ende zake geweest es van de beroerte ende inconvenienten bijnnen onser stadt Maestricht geresen, aldaer gecommen ende gevloten es in Sinte-Servaes kerk, pretenderende te gebrukene der vrijheijt der selvere. Soo ordonneren ende bevelen wij u zeer scerplick dat ghij den voernoemden Dollart uijt der voerschreve kercke haelt ende trekt hem doende wel ende sekerlijck bewaren ter tijt toe hij in zijne exceptien gehoort zijnde oft hij de immunitie van diet kerke behoort te genijeten, anders doer inne geordonneert zal worden, wij hebben des halven doen adverteren onsen neve biscop von Ludich, op dat hij zijne officieren van gelijcken ontbiede, twelck wij nijet en twijffelen hij doen zal, soe zijt in des voerschreven is in gheven gebreke.

Was ondertekend Charles (origineel)

Compte d'A de Pallant, precité.¹⁴

Vorder alder genedichsten heer. Naevolgende uwe keij: mat. ende ons genedigen heeren van ludijck scrijfften aen beijde die Scholtetten gedaen ende ons van hoen voergehalden, oick uwe mat. schrijfft ons tuegefuegt, hebben beijde die Scholtetten ende wij ten versueke van hoen des selven Dolhart ghisteren vroech voer opganck der zonnen vter den huijsche der proestien van sinte Servoes aldaer der Scholtet vander selver proestien hoem vuijter kercken hadde doen draegen, ende in bewaernisse hiele, gehaelt ende bij beijden des scholtetten dieser uwee mat. stadt inden huijsche den hoegengerichts beijder onsser genedichster heeren genoempt t denckhuijs gevencklijck gestalt. Sullicxs gedaen heeft der Scholtet vander proestien overmits notaris ende getuijgen voer beijde voerg. die schoutetten voer (als wijr verstaen) ende nae voer ons geprotestert alsullick vuijthaelen ende wechdraegen Dolhartz te wesen tegen die hoechgeit ende jurisdictie vander proestien, dwellich wij onder alle reverentie demuedich bij diesen te kennen gheven uwen

¹⁴Henne 1859, deel 6, pp. 225 (9 oktober 1540). Wat Geurts als deel 8, pp. 224-225 vermeldt, moet zijn: deel 6, pp. 224-225. Het is niet onaannemelijk dat met de verwisseling van deel 6 met deel 8 bij Geurts de executiedatum van Dolhart in een ander perspectief is komen te staan.

mat. als onssen aldergenedichsten heeren die onsse heer godt in zaliger waelfart lanklivich gespaere. Gescreven binnen uwe keij: mat. stadt maestricht den XIII octobers ao XV c XL Aldus underteijkent uwe keij mat getrewoer ende demuediger die borgermeisteren ende gesworen ende raedt uwer mat. stadt maestricht Die opscrijfft den alder genedichsten etc. Carolo roemscher keijser etc.¹⁵

Nu Dolhart gevangengenomen en in het Dinghuis opgesloten is in afwachting van zijn proces voor de wereldlijke rechtbank, gaat er een zucht van verlichting op bij de stedelijke regering, de Luikse kant en Maria (Karel V). Om de gangmakers van de Maastrichtse opstand een zogenaamd eerlijk proces te geven, worden getuigen opgeroepen die aan bepaalde criteria moeten voldoen, wat uiteindelijk resulteert in een aantal vonnissen. Het vreemde aan deze gang van zaken is het gegeven dat er verschillende data van de berechting van o.a. Dolhart genoemd worden.¹⁶ Wanneer wij uitgaan van Henne die duidelijk maakt, dat Karel V en de prins-bisschop samen de intensieve opsporing van de opstandelingen in alle delen van de Nederlanden op gang brengen en dat de repressie en onderdrukking verschrikkelijke vormen aannemen, dan worden Dolhart en de andere opstandelingen niet nog tot de derde week van juni 1541 vastgehouden, zoals Geurts overigens ongemotiveerd beweert, om dan geëxecuteerd te worden. Henne beschrijft de gang van zaken als volgt, zonder een duidelijke datum te noemen.

... L'évêque de Liège, de sont coté, se rendit à Maestricht, et une commission mixte informa de ces troubles, dont les fauteurs furent traqués dans toutes les provinces des Pays-Bas. La repression fut terrible: les commissaires de l' empereur et de l'évêque condamnèrent, par contumace, René Craegs, Gilles van Doenrade, Jaeques Lapoltz, Jean Swaelen, à être décapités. Sept autres: Pierre Habaerts, Gérard Dersmeeden, Pierre Frambach, Gaspard de Moelenare, Pierre van Maeseijck, Henri Wernets et Henri Dollaert furent executés et leurs cadavres ecposés sur des roues ...¹⁷

Om de juiste executiedatum van Dolhart aan de weet te komen, hebben wij als laatste mogelijkheid geopteerd voor een onderzoek van de schoutrekeningen.

¹⁵Missivenboek II, fol. 226v-227r (14 oktober 1540).

¹⁶Munters in: Dagboek van gebeurtenissen opgetekend door Christiaan Munters (1529-1545) uitgave van J. Grauwels, Assen 1972 noemt op pag. 130: 23 december 1540.

¹⁷Henne, deel 6, pp. 224-225.

De schout die immers belast is met de gang van zaken bij de uitvoering van vonnissen, heeft zich goed van zijn taak gekweten en de vonnissen met de uitvoeringskosten schriftelijk laten vastleggen als vorm van financiële verantwoording.¹⁸ Een onderzoek van de schoutrekeningen bevestigt de datum van Munters en de voltrekking 'met den zweerde' Dollaert op 23 december 1540. Zij het met de opmerking dat Munters Dolhart tot burgemeester bestempelt. Hoe nu het spel gespeeld is, is duidelijk. De geïntimideerde inwoners van Maastricht die na het oproer geen kant meer op kunnen, zijn geen partij meer voor Karel V. Dat houdt in dat Karel V zijn incorporatiestreven alsnog kan invoeren, wat tot consequenties voor het prins-bisdom kan leiden, namelijk het opheffen van het Luikse deel van Maastricht met als gevolg het verlies van de Luikse regering. Wij zien dan ook dat de houding van de prins-bisschop op het ogenblik van de troebelen zich sterk wijzigt. Hij verleent zijn volle medewerking aan de arrestatie en uitzetting uit de Sint Servaas van Dolhart die een vrijplaats in deze kerk zoekt. Karel V is er van overtuigd dat Van Bergen hem in alles zal volgen, zoals dat letterlijk in zijn brief aan de onlangs benoemde Brabantse schout Van Palant schrijft: 'twelck wij nijet en twijffelen hij (de prins-bisschop) doen sal' en dat in verband met het gezamenlijk optreden om Dolhart uit de Servaaskerk te halen, wat de tegenwerpingen van de Servaasproosdij zal verminderen c.q. wegnemen.

Samenvattend kunnen wij stellen, dat de weduwe Borleth met de hulp van de landvoogdes in haar missie geslaagd is. Ook de landvoogdes heeft een belangrijke Luikse tegenstrever weten te elimineren, terwijl de prins-bisschop erin geslaagd is de herigheid Luik in Maastricht te behouden. Dolhart die zich met hart en ziel heeft ingezet voor de zelfstandigheid van de Luikse kant in Maastricht, wordt door alle partijen in de steek gelaten. Zo ook door de magistraat van Maastricht die—bevreesd voor een ingrijpen van Karel V—Dolhart aan Karel V en zijn zus uitlevert. Het oproer van 1539 biedt aan Brabant de optimale gelegenheid Dolhart's bemoeienis met de Maastrichtse zaak, te laten uitgroeien tot medeaanrichter van het oproer.

Als weerloos man 'die groetelick belast is vanden beroerte ende inconuenienten onlanx geresen binnen onsser stadt Maestricht,' wordt Dolhart uit de Sint Servaaskerk gedragen en opgesloten in het Dinghuis in afwachting van zijn berechting.

¹⁸cf. ARAB, Schoutrekeningen, rek. nr. 13043, fiche 16+ (mede met dank aan archivaris Frans Roebroeks).

Bedanking

De auteur wenst z'n dank te betuigen aan Frans Roebroeks.